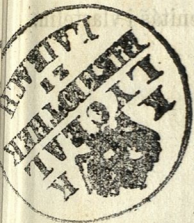

Serežán.

Hrvatska opereta v enem dejanji.

Besede i glasbo

sestavil

Ivan N. Köck.

Izdalo i založilo

Dramatično društvo v Ljubljani.

V LJUBLJANI.

Natisnola Rozalija Eger.

1869.

IN=030002414

Zv. 2 edl. 4

O s o b e :

Demeter Stankovič, hrvatsk plemenitaš i vlastelin.

Klementina, njegova zaročnica.

Blažek, opravnik.

Anka, kmetska deklica.

Marko, Serežan.

Mato, kmet.

Dva pandurja.

Kmetski narod, gódeži.

Godi se na Uni v Hrvatskeji, i to 1849. leta po
vlaškeji vojni.

Na lévo i na desno od igralca krasno polje. Na desnem kmetski dvor, na levem zadaj reka Una. Crez oder drži nizek plot z malo léso, na levem spredaj stoji velika jabolka; na desnem miza s klopjo i stoli.]

PRVI PRIZOR.

Anka (sama, stoji na lestvi i trga jabolka).

Štev. 1. Uvod.

Anka (poje).

Upanje, zore luč
Z néba sije v nas;
Zora nam zrak zlatí,
Up vedrí obráz.
Zor unét
Sréčo spet
Nosi vam
Kakor nam,
Kader zlije se v oblák,
Da, zor unét zlatí nam zrak.
I kader je v srci mrak,
Zvezde vse gasí oblak,
Da pogúm ves je strt,
Pride up, kot zor unét,
Grenko skrb odžene spet,
Raj ti je odprt.

Upanje! — Dragi bog! tudi jaz vedno upam, ka se moj ljubi Marko vrne iz vojne, ka ga objamem ter on mi poreče: Anka! ohranila si mi ljubezen i zvestobo, kakor si obetala; evo, zdaj mi za to bodi žena! Nego (žalostna) kaj pomaga upanje! Čas beží, človek se stara i lice véne. (Milo.) Čutim, ka sem zeló, zeló nesrečna! (Nagloma se ozre za oder.) A ne! Nikakor se ne hčem pregrešiti. Evo gospodičine Klementine, našega vlastelína zaročnice. Šel je bil z Markom na vojsko v vlaško zemljo ino usmrtili so ga v poslednjej bitvi. Klementina je nesrečna, ker ne more upati, kakor jaz morem.

DRUGI PRIZOR.

Prejšnja. Klementina (pride od leve strani spredaj, vsa bleda i črno oblečena, ker žaluje).

Klementina. Dober dan, Anka!

Anka. Milostiva gospodičina! (Hoče jej roko poljubiti.)

Klementina (nežno brani). Tega ne, draga moja! Prišla sem te vprašat, nejsi li nič o Marku zvedela?

Anka. Nič, milostiva gospodičina.

Klementina. Ali se ne bojiš, ka bi ga bila v sovražnej deželi zadela nesreča?

Anka (odkritosrčno). Do zdaj še ne, kajti Marko mi je pri slovesu rekel: Anka! ne boj se; branil se bodem, kakor sam peklenščak. Nikdo mi z láhka do živega ne pride. Če me po naključji zadene krôgla — nu — takój ti poročím. A do zdaj nič nej še pisal, torej vém, ka še živí.

Klementina. A ko bi prišel dan, da bi tí bila tako nesrečna, (s premagano bridkostjo) kakor jaz, — ako bi zvedela, ka je tvoj ženin ubít, kaj bi potlej?

Anka. Žalovala bi ga, i s tem se tolažila —

Klementina (naglo). Tolažila? S čím?

Anka. Ka mi je Marko v častnem boji po naški umrl.

Klementina. Resnica! To je edina tolažba. (Z ruto si očí pokrije.)

Anka. Sirota! Plaka. Hočem jej pomagati. (Jame se glasno vshlipívati [ihtiti].)

Klementina (čudi se jej). Kaj ti je?

Anka. Oh, milostiva gospodičina! vaša nesreča me v srce peče.

Klementina. Hvala, draga moja! Nego zdaj mi nekaj povedi. Denes je bil pri mojej materi Blažek, opravník te graščíne, i rekel je v pogovoru, ka dvoru, kateri je tvoj pokojni oča imel v najmu, išče družega prímsčaka. Čudila sem se, ker vém, ka je tvojemu Marku pred odhodom obetal moj dragi Demeter, po pri-

hodu iz vlaške zemlje vaju poročiti i pokloniti vama dvor. A opravník je odgovoril z nasmehom: stvar se je presukala; gospod je mrtev, i za tega delj se dvor nikomur ne pokloni, a niti Marko se ne oženi, kajti Anka utegne v malo dneh biti opravníkova nevesta.

Anka. Grdogledi Blažek! Prizadeva si, kolikor more, mene i Marka v nesrečo potlačiti. Kar je milostivi gospod umrl, vedno me snubi i pretí, z dvora me odgnati, ako ga ne vzamem. (Prosèč.) Oh, milostiva gospodičina, pomagajte mi ví!

Klementina. Draga moja! malo ti jaz morem pomagati. Demetrovi dédniki so Blažku dali vso oblast, i celó z menoj se predrzuje govoriti, da jasno vidim, kako malo ga je volja dostojno spoštovati zaročnico svojega poprejšnjega gospodarja.

Anka. O nesramnik!

Klementina. A nekoliko te vendar utegnem potolažiti. Ako bi te Blažek do zadnje zaréze gnal, pridi k nam. Moja mama te gotovo prijazno sprejme, i pri nas ti bode pribežališče, dokler se Marko povrne i —

Anka (srdita). I opravníku vrat zavije. Jaz vé m, gotovo ga zavije. Serežan Marko si ne dá brade skubsti.

Klementina (kaže na desno). Od tod gre Blažek. Jaz idem a svetujem ti, ne draži ga. Drži se

poštenja, a bodi mu spodobna, da ujameš nekoliko časa. Anka, z Bogom! Kakor sem ti rekla, tako bode! (Odide na levo.)

Anka (postopi za njo). Pristrčna hvala, milostiva gospodičina! (Ozre se na desno.) Res ide! O da bi se mu skriti mogla! Tako bode. Na jablan zlézem jabolka trgat; morebiti me ne ugleda, ter odide potem. (Stopi na lestvo.)

TRETJI PRIZOR.

Anka. Blažek.

Blažek (naglo pride od desne strani). Drugače ne bode. Denes je treba da mi jasno pové, kaj misli. Ako me ne vzame, pojde jutri z dvora, kajti Mato me naganja, i Mato mi je zvest, kakor sam sebi, pa bi rad imel ta dvor, kterega mu ne smem kratiti. Kde ti bode ta deklína? (Govori proti dvoru.) Nič nej videti. Vse molčí. Kde je? (Obrne se nazaj.)

Anka (na láhko zavpije, ker jej spade jabolko).

Blažek (drži se za nos, ker mu je jabolko na obraz padlo). Da bi te vendar! Kaj je to? (Ozre se v drevó.) I, kaj vidim? Tu gori na jablani je ta kača! To je kakor Adam v raji. (Kliče.) Eva! — oh, Anka sem hotel reči; Anka! skoči mi v naročaj. (Približa se jablani i razprostre obe roki.)

Anka (jezna). V obraz vam skočim, gospod opravník! — Skočim vam z obema pestéma, ako ne odidete strani od tod.

Blažek (naglo odstopi). E — ne geni se! Ne bi hotel —

Anka (stopi z drevesa). Da mi je baš v tem hipu jabolko spadlo! (Stopi naprej ter ob kratkem reče.) Nu, menda vendar vsaj ne iščete mene, gospod opravník?

Blažek (zopet se jej bližáje). K tebi sem prišel, k tebi, i stvar je zeló važna.

Anka. Ktera?

Blažek. Vprašat sem te prišel, hočeš li biti moja žena ali ne?

Anka. Odgovor je ta: ne véste li, gospod opravník, ka sem zaročena Serežanu Marku?

Blažek. Ba! To nej nič. Marko je šel na vojsko, i z obema rokama se mu je otepati, da sovražnik z njim ob tla ne udari.

Anka. Vedno se vendar ne bojuje. Kader je v ostrogu i njegovi tovariši pojó naše narodne pesni, tedaj se gotovo spominja moje zveste ljubezni.

Blažek (rogáje se). Kaj se tebi vendar zdí! Marko i njegovi tovariši se šale z lepimi, črnookimi Vlahinjami a niti v sanjah jim domovina v misel ne hodi.

Anka (nejevoljna). Kaj? Tako govorite o svojih ro-jacih? O, slabo vam je znan ubogi graničar!

Mislite si o njem, kar vam je drago, i naj ga vélika mesta psujo surovega nevédnika, gotovo je, ka graničar nad vse ljubi domovino, ktero brani? svojo krvjó.

Blažek. Ne tajim, i zatorej te vprašam: kaj ti je Marko? Ali nej graničár, kteremu je vsak hip glava v nevarnosti, ako kdé razbojni Turek prepláne mejo? Rajša mene pogledi, mene! Jaz nejsem vojak; jaz sem opravník, i ko bi po vesoljnem svetu bila vojna, vendar ne pojdem na vojsko. Nikoli se ne bojujem ter vedno ostajem, kar sem zdaj, rekše Blažek, dobri, miroljubívi, pristrčni Blažek opravník.

Anka (srdita). O da bi še živel milostivi náš vlastelín, kdo zna, ali bi vi ostali opravník ali ne?

Blažek (hud). Kaj si rekla? (Pretěč.) Anka! z menoj se brez kazni tako ne govóří.

Anka (v stran). Bila sem nekoliko preglasna. — Gospodičina mi je dejala, ne žaliti ga. (Nekaj časa v zadregi, kaj bi govorila, a napósled reče:) Ne hudíte se mi, gospod opravník, če sem se malo pošalíla; saj ste sam kriv, ker se vedno z menoj šalite.

Blažek (čudi se). Jaz? Šalim se s teboj? Kako je to?

Anka. Nu, ali mi nejste rekel, gospod opravník, ka me hočete vzeti za ženo, i nej li to šala?

Blažek. Boga mi, nikakoršna šala nej to! —

Ozbiljno govôri! Hočeš li biti gospoja opravnica?
(Priganjâje.) Anka, ljubica mojega srca, zdaj po-
védi, kako misliš!

Štev. 2. Duetino.

Anka.

Dragi moj! jaz vas svarim,
Ne jemljite nikdâr žené!

Blažek (hoče jo objeti).

Oh, Anka bodi moja tí!

Anka (izvije se mu i udari ga po roci).

Mirújte mi! Če ne, zbežim!
Da, Mara vam budí željé.

Blažek.

Nikdâr mi bila v číslu nij!
Nikdar ne! — Prisezam tó,
Ka mi srcé je še prostó.

Anka.

Kaj lážete, slepíte svét?
Oh, mólčíte! Saj níj verjét',
Rotíte se mi še takó!

Blažek (poklekne).

Pred sáboj glej me na kolénih,
Vsliši me,
Da mi bridkóst srcá ne stre!

Anka.

Saj veste ví, jaz tudi vém,
Ka vas ljubiti pač ne smém.

(Sama seboj.)

Prepozno mož je ves ognjén,
Obuja smeh njegov plamén.
A kaj? Saj hitro pogorí!
Zatôrej malo me skrbi.

Blažek (sam seboj).

To ne gre, ne, ne!
Vidim, ka ne grè;
Zanke tréba je,
Vánjo da deklè
Vsa zaplete se,
Potlej morda še
Moja biti hče.

(Glasno Anki.)

Podám ti v dar srcé!

Anka.

Če v šali rečem jaz:

(Glasno Blažku.)

Mordà utegne priti čas —

Blažek (veselo).

Najdražji hip vseh mojih lét!

Anka.

Samó ne rečem zdaj, da ne.

Blažek.

Kakó se lep mi zdí ves svet!

Oh, rekla je: utegne priti čas!

Anka.

Zvéstega hčem jaz možá,
S katerim pojdem pred oltár.

Blažek.

Jaz bodem zvest, prisego ná!

Anka.

Res bati nej se mi nikdár?
Ne? Prídite za grad nocój,
Jaz pridem v noči k vam takój,
Jaz pridem tja takój!

Blažek.

Zarés?

Oh sreča blaga je z menój!

Anka.

Besedo dajte i rokó,
Ka tja grestè, pa me ne bo!

(Steče v dvor.)

ČETRTI PRIZOR.

Blažek (sam, pozneje) **Mato** (i na konci) **Anka.**

Blažek (osupel gleda za njó i reče). Kaj je to? Roga mi se celó? (Zaničljivo.) Nič ti ne pomaga, ljuba moja! Ne odideš mojim mrežam; jaz te zasačim, kajti —

Mato (priteče od leve strani skozi léso). Gospod opravník! — Gospod opravník!

Blažek. Ali si tí, Mato? Nu, kaj je?

Mato. Vrag me je dal! Gospod opravník! Bodem li primšček?

Blažek. To se vé, nego —

Mato. Vraga se vé! Niti Anka ne bode vaša.

Blažek. Kdo je rekel?

Mato. Jaz. Baš ko sem bil v krčmi, pridó vojaci v selo, i kdo, mislite si, kdo je bil mej njimi?

Blažek. Kdo?

Mato. Serežan Marko.

Blažek (prestrašen). Mar —? Kakor bi iz jasnega v me tréščilo! Ali se nejsi premotil?

Mato. Nejšem se niti jaz, niti drugi, ka so mu v krčmi vpili: „živio“!

Blažek. Grom ga ubíj! Nejšem hudobnik, gotovo nejšem. Ka ljudi ljubim, to more svedočiti Anka, nego ako bi Marko v vlaškej deželi spal nekoliko sežnjev pod zemljó, — jaz — jaz bi vesel plačal njegovej duši črno mašo, dvé, tri črne maše.

Mato. Gospod opravník, bodem li prímščak?

Blažek (jezen). Molči, glupec, ako mi ne povéš, kako v kraj denem Serežana, vsaj za dva, tri dni, dokler se z Anko pogodím!

Mato. Je — tega —

Blažek. Nu, kaj — tega?

Mato. Tega ne vém.

Blažek (nejevoljen). Toliko vem tudi sam brez tebe! Čakaj, čakaj! — Jaz vém še več. (Razmišljáje.) Ta naklep je krasen!

Mato. Kak naklep?

Blažek. Poslušaj, Mato!

Anka (stopi iz dvora, obstane ter posluša).

Blažek (skrivnostno). Če res pride Marko — a jaz tega še zdaj ne morem verjeti — delal se bodem, kakor bi se veselil njegovega prihoda, i povabim ga drévi, da z Anko pride k meni ter na srečno zvidenje popije čašo vina, i to najmočnejšega, kar ga hranim v sodih. Jaz vrlo pazno izpraznim kozarec ali dva, nego Marka i Anko bodem nalíval, kolikor bodem

koli mogel. Upijanim ja, da bodeta mislila, ka z neba na mestu lune svéti velik hlebec sira. Kader ja do trdega opojím, porabim njeno nesvestje sebi na korist, a Serežana pahnem na Turško.

Mato. Na Turško?

Blažek. Na Turško, na Turško! V obližji mi skrij dva pandurja, katera prideta, kader ustrelim samokresom, da Serežana preko Une odrineta v čolnu, ka je tamkaje na bregu, i tí mu bodeš voditelj. Na ónej strani je uže turška zemlja, i précej ga ujemó ter nekaj dníj zapró, kakor da je ogledúh. (Obrne se i hoče oditi.)

Mato. Kako to?

Blažek. Ne povprašúj. — Turškemu uradníku na meji, svojemu prijatelju, hočem pisati, on mi storí vse na tanko, kakor mu naročím. Kader Ančki pokažem svojo imovíno, potlej naj Serežan pride i gleda z dolgim — (V tem odideta na levej strani skozi léso.)

Anka (sama). Kaj sem slišala? Tako misli načiniti mojemu ubozemu Marku, vrnovšemu se iz boja? Čakaj malo, stari lisják! ujameš se tí sam v svojo past. Da bi vsaj bil Marko uže prišel! (Odide za dvor.)

PETI PRIZOR.

Marko (mlad, krepek korenjak, po serežanski oblečen s plaščem, kapo, handžarjem i samokresi).

Štev. 3. Vstopna arija.

Prekrasno res je bit' voják!
 Ko z bistrim gre orožjem v red,
 Hití do mest, vasij junak,
 Igrajo srca vseh deklét!
 Pozneje se nektera ksá,
 Prerada ker nas prej imá.
 Ba! saj zvestóst samó
 V prapòr prisézamo!

(Bojna pésen.)

(Recitativno.)

Je vojna li, tedaj smo brzih nog,
 Ukàz velí: zgrabite, bratje, v skok!

(Govoreč zapovedujočim krepkim glasom.)

Dragón, naprèj, prodrì vrstó,
 Da vražniki se raztekó! — Živio!
 Náglo zdaj na vraga, náglo vse! — Živio!
 Naprèj, vi strelci, hajdi tópniki v boj,
 Z njimi pésci, kónjiški roj! — Živio!
 Hitro, hitro vse vrstè,
 Da zmagi cesta se odprè!

(Stori, kakor bi ga krogla zadéla in odtod naprej zopet poje.)

Oh, v prsi sem zadét!
 Rad hočem zdaj umrét'!
 Zmagáli smo!

Živela vojaščina! Tako sem vskliknol tedaj, ko se mi je ločiti bilo od svoje domovine i presladke Anice, ter iti, kamor mi je velel cesar, i živela vojaščina! kličem zopet zdaj, povrnov se iz bojnega ropota v mirno domače selo. (Vesel se ozira.) O zdrava mi bodi, mila domovina! ka si me od otročjih dnij objemala, kakor ljubezniva mati. Kako čarobno se tvoje nebo náme smeje; kako prijazno mi tvoje šume migajo i valovita Una odziva moje pozdrave! Bodi mi zdrava, ljuba domovina, za katero edino sem se tam daleč bojeval! Nejssem zabil, kar so mi pripovedovali naši starci, kako si bila tudi ti v zadregi, ko so nekđaj tolpe silnega francoskega cesarja gospodarile po sosednjej Iliriji. Ako bi mi bil dragi bog odmeril smrt na bojišči, umrl bi bil kličé: Z bogom, krasna domovina! Serežan Marko, tvoj zvesti sin, pošilja ti svoje poslednje pozdrave!

ŠESTI PRIZOR.

Prejšnji. Demeter Stankovič (vstopi v raztrganem plašči opiráje se na kljuko; obraz mu je ogôrel, brada céla, desno oko zavezano.)

Demeter. Nu, prijatelj Marko, vrli bojni tovariš! kakšen sem?

Marko (smejé). Milostivi gospod, da mi ne brani vojna pokorščina, rekel bi, kakor star, ves raztrgan prapor, kateri je vendar i baš za tega delj vreden, da ga shrane v oróžnici na častnem prostoru.

Demeter. Govorilo se je, kakor čujem, ka sem na vojski ubit; a še zdaj precèj trdno stojím na nogah.

Marko. Če tudi imate zavezano oko, vendar bi mogli razneti ženskih src, kolikor vam drago, kajti ženski svet je vesel, ako vaše vrste mož vanj obrne samo eno oko.

Demeter. Ba, ženski svet! Srce sem dal Klementini, svojej dragej zaročnici, i samo zaradi nje sem prišel tako preoblečen, da jo pripravim, ka, slava bogu, nejsem res ubít na vojski. Poleg tega mi bode krasna prilika, videti, kako Blažek, moj opravník, gospodari, i kaka posilstva počenja v mojem imenu. Čujem, ka je —

Marko. Stare mere slepár, kateri se je vrlo okoristil, kar vas, milostivi gospod, nej bilo na dômu. Če je vse res, kar smo slišali o njem, prosim vas, milostivi gospod, storite mi ljubav, ka zvitorépega opravníka za kako urico jaz dobodem v pest. Kožo mu ustrojim, da bode trepetal, kakor tist črni Vlah, kateri je bil tako drzovít, da je hotel usmrtiti vas, milostivi gospod. Ho, kako se je zvijal, ko sem ga za

tílek zgrabil i dèl mu handžar na grlo! Da mu vi nejste izprosili milosti, poslati sem ga hotel ravnim pótem na ón svét!

Demeter. Vérni Marko! kako se ti Klementina zahvali, kader zvé, ka si mi ti otél život. Nego verúj mi, ka niti jaz —

Marko (prekine mu besedo). Milostivi gospod, prosim, dovolite, da naglo k Anici stečem. Srce mi utríplje, kakor v prvej bitvi. Tedaj sem vražniku šel za hrbet, a denes grem Anki v objem, i poprosim je: Anica! ujemi me, ter naredi, da ostanem tvoj uplénjenec do smrti. (Steče v dvor.)

SEDMI PRIZOR.

Demeter (sam).

Demeter. Vrli, zvesti prijatelj! Utegnol bi se rad mojej zahvali, a dalje tega ne morem odobravati. Zdaj idem h Klementini! Tudi meni srce utríplje, ko razmišljam: zopet jo bodem videl, objemáje stiskal na srce, i tiho vprašal: V spominu li sem bil ti jaz?

Štev. 4. Pesen.

V spominu li sem bil ti jaz,
Ko môlil sem gorèc bogá za té

Ponočni tihi čas?
V spominu li sem bil ti jaz?

V spominu li sem bil ti jaz,
Ko tóčil sem za pravdo kri,
Sovražnik se zaganjal v nas?
V spominu li sem bil ti jaz?

V spominu li sem bil ti jaz,
Ko grm i cvet pozdráv ti moj
Pohlevno dihal je v obráz?
V spominu li sem bil ti jaz?
(Odide zadaj na desno.)

OSMI PRIZOR.

Marko (pride iz dvora. Précej potem nastopi) **Anka.**

Marko. Nikder je ne morem najti! A ne, ka bi je denes niti ne bilo domá? (Gleda v stran za dvor, i tresóč se od radosti zavpije:) Tam! tam! — Anka je! Iz vrta gre. Ne morem dalje molčati. Anica! Anica!

Anka (vstopi od desne). Kdo me kliče? (Ugledavši Marka, sredi odra z razprostrtima rokama stoječega, veselo prestrašena vsklikne :) Mar —! Oh, Marko — Marko! Moj Marko! (Silno i naglo ga na srce stisne.)

(Nekoliko odmora.)

Marko. Preljubezniva, zlata Anka!

Anka. Ali si res tí?

Marko. Kaj ne veruješ? Tisoč pregorečih poljubov naj ti pokaže, ka sem res tvoj Marko!

Anka (krotko mu se izvivši). Še ne, Marko! Najprej mi je vedeti, če si mi ostal zvest?

Marko. Vendar ne misliš, ka so nas bili na Vlaško poslali ženska srca premagávat? Mólči mi, Anica; saj smo imeli dovolj posla z možmi!

Anka. Nu, če je res, vprašam te zdaj: ali si bil hraber?

Marko. Hraber? — Ne boj se! Hrabrosti je bilo dovolj. Prvič sem storil, kar mi je ukazovala dolžnost, i drugič tiščali so Vlahi v mé, kader so me ugledali, kakor divji sršeni. Da se jim nejssem otépal, ne bilo bi mi težavnega poti v domovino. A ne samo jaz, nego vsi smo storili, kolikor je bilo treba. Kde najdeš v prekrasnej hrvatskej zemlji vojaka, kateri se ne bi junaški bojeval za sveto pravdo? Kde je Hrvat, kateri ne dá vesel poslednje kaplje krvi, kader je braniti deželo, katera nas je porodila?

Anka. Oh, Marko! oprôsti mi. Ne morem ti povédati, kako sem srečna, ka sem tvoja zaročnica. (Poljubita se.)

DEVETI PRIZOR.

Prejšnja. Blažek (vstopi skozi léso).

Blažek (jezen zavpije). Prokleta bodi! Uže se poljubljata, a jaz presiloviti opravník stojím i gledam, kakor páglavec desetih lét! (Zahrkne.)

Marko (ozrši se). Ho, gospod Blažek!

Anka. Naglo me še poljubi, a krepko i od srca!

Marko. Kolikorkrat koli hočeš. (Poljubi jo.)

Blažek. Da bi vrag! — (V jezi jame glasno kihati.)

Marko. Bog pomagaj, gospod Blažek!

Anka. Bog pomagaj, gospod opravník!

Blažek (jézen). Hvala! hvala! (V stran.) Vrag odnesi obá!

Marko. Kaj mrmráte?

Blažek. Nič! Samo takoísto sam seboj sem rekel, ka je vrli moj Marko videti zdrav i vesel. Dajte mi roko, prijatelj! Od srca milo mi je, ka vas zopet vidim. (Sežeta si v roko.)

Marko. Lepa hvala, gospod opravník!

Anka. Marko, ne daj se motiti. Gospod Blažek nikakor ne misli tako pošteno, kakor bi se tebi zdélo.

Marko. Ali je to res?

Blažek (v zadregi). Ba! To je sméha vredno. Nejmate prijatelja boljsega od mene!

Anka. Torej ste s prijaznosti do Marka hotel mene prisiliti, da se z vami poročím?

Marko. Bog te ubij! Tako li je stvar? Opravník, udarila ti je zadnja ura! (Iztegne handžar.)

Blažek. Na pomagánje!

Anka (naglo stopi med-nja). Ne, Marko! Ne! Prosim, ne teptàj najine sreče!

Marko. Kako sme siliti mojo zaročnico, da ga vzame?

Blažek (v silnej bojazni). Šalil — šalil sem se. Anka, za boga i za sveti krst, potolaži tega hrusta! (Reče, kar najprijazneje more.) Marko, plemeniti serežán! saj nej treba precej iz kože práščiti, i dajte, da ostane tudi moja céla. Če sem se o vas kdaj pregrešil, rad vse popravim. Vi vzamete Anko, dobodete dvor, kakor vam je obetal pokojni gospod vlastelín, i jaz bodem po sedàj vaš največji neprijatelj — ne, prijatelj sem hotel reči!

Marko (mirnejši). Nejsem trd, kakor skala, i mir mi je drag, če sem tudi vojak.

Blažek (vesel). Ali ste zopet miren? Nejste li več srdít? Pritisni se mi na srce, blaga, nepokvarjena duša! (Marka objame, i potlej naglo reče:) Oh, kako lepo je trenutje, v katerem se človek sprijazni! Tako trenutje trebé spodobno godovati. Izpijemo kozarec vina v to ime. Hoj, Mato! Čakajta, hočem takój sam — (odhaja a zopet se povrne i vsklikne:) Marko, prijatelj, brate, poljubi me! (Poljubi ga ter naglo odhajaje reče:) Počakajta malo, skoraj zopet pridem. (Odide na desno skozi léso.)

DESETI PRIZOR.

Prejšnja. (Hitro potem vstopi) **Klementina.**

Marko (z glavo maje). Hm, ta nagla opravníkova prijazen se mi dozdeva sumna.

Anka. Saj je sumna, i svetujem ti, bodi pazen, kader ti bode napijal, kajti nakanil je tebe upijaniti.

Marko. Mene? Anka, ne boj se! Nikdar nej toliko vina, da bi serežana vrglo.

Anka. I, poslušaj me. Opravník misli tebe — **Klementina** (zunaj kliče). Marko! Marko!

Marko. Kdo me kliče!

Anka (ozrši se na desno za oder). Gospodičina **Klementina** je, uboga vlastelinova zaročnica.

Marko. Uboga? Rajša bi rekla: srečna zaročnica, kajti —

Klementina (prihití skozi lesa). Ali ste res prišel, Marko? — Oh, nič li ne veste o mojem drazem Demetru?

Marko (ne vedóč, kako bi odgovoril). Jaz? milostiva gospodičina? — Da — rekše ne, jaz — jaz ne vem nič.

Klementina (brezupna). Nič! — A zdélo se mi je, kakor bi mi ne bilo odganjati blazega upanja. Oh, Anka, denašnji dan mojo žalost množi. Povrnoli so se vsi vrli vojaki. Skozi vsako okno molé roke drazim potnikom naproti.

Žena objemlje moža, otroci stezajo ročice proti otcu, ktereга so dolgo pogrešali. Prišel je! prišel je! Tako se ukáje razléga po svétu. Vsi so prišli, samo enega nej, i ta edini je —

EDNAJSTI PRIZOR.

Prejšnji. Demeter.

Demeter. (Vstópeljši reče s premenjénim glasom:) Demeter Stankovič!

Klementina (ozrši se). Kaj? — Veste li? — Kdo ste?

Demeter. Star serežán. V bitvi sem se boril poleg Demetra. Ko je padel, rekel mi je: Brate, ako se povrneš v domovíno, ktere jaz nikoli ne bodem videl, pozdravi mi zaročnico ter nesi jej ta prstan, da jej bode na svet spomín od moža, kteri jo je ljubil do zadnjega díhljaja. (Dá jej prstan.)

Klementina. O dragi bog! Ta prstan mu je mati dala na smrti, i kakor se je ona spominjala sina do zadnjega díhljaja, tako se je tudi on umiráje spominjal Klementine! (Plakáje poljubi prstan.)

Demeter. Gospodičina! — Utešíte se ter ne bodite brezupna! Še utegnete dočakati srečo, še je nádeja!

Klementina (srépo ga gledáje). Kaj? — Kaj govorite?

Demeter. Resnico, ako vas tolaži resnica, da vam zaročnik še žíve. Ko sva se ločila, obetal je zdravnik, otéti ga smrti.

Klementina (od veselja ne vé, kaj bi počéla). Kako? Gotovo li govorite resnico? O mili bog, ozri se v solze uboge deklice, usliši moje silne prošnje! V cerkev grem i goreče molitve bodo puhtéle k prestolu vsemogočega boga, da življenje ohrani možu, kateri je moja največja sreča na zemlji. Bog moje prošnje usliši, i kakor so denes radostno rekle žene i détnca, ko so zopet videle svoje drage, tako hočem tudi jaz: Prišel je! — prišel je! Bogu nebeskemu slava! (Odide skozi leso.)

Demeter (ide za njó). Gospodičina! Poslušajte! — Povedati mi je — (Odide.)

DVANAJSTI PRIZOR.

Anka. Marko.

Anka. Marko, povédi, ali je res? Žíve li še vlastelín?

Marko. Res je, i gospodičina bode še denes tako srečna, kakor si ti, kar zopet mene imaš.

TRINAJSTI PRIZOR.

Prejšnja. **Blažek** (vstopi skozi léso).

Blažek. Zopet sem prišel, ter zdaj hočemo prijazen potrditi, i bratovščino piti. Anka, bodi tako uljudna, prinesi kozarce!

Anka (odíde v dvor).

Blažek (ka je prinesel dve stekleníci). Prijatelj Marko! ozri se v moji stekleníci. Polni sta najboljšega vina, kar ga imam v hramu. Posebno to ti bode godílo. (Pokaže mu napis na stekleníci.)

Marko (číta). Tokajec! (Vpraša.) Ali je resničen Tokajec?

Blažek. Tako resničen, kakor moja prijazen do tebe.

Marko (smejé). Če je tako, gotovo je izvrstna kaplja!

Anka (prinese kozarce).

Blažek (na mizo postavi ter odmaší stekleníci). Zdaj sédita i bodimo vesele volje! (Nalije.) Prímita za kozarca. Na zdravje vseh nas trijeh!

Štev. 5. Tercét.

Blažek.

Sédita sem,
Pijmo vince,
Vlijta do vrhá!

Marko.

Na zdravje vam pijem
Kapljo blazega lesá!

(Trči z Blažkom.)

Na zdravje vam ta čaša gré.

Blažek.

Pomôzi bog!

Anka.

Še meni vlij!

Marko (davši jej poln kozarec).

Ná čašo to
Nalító vžé!

Blažek (Anki).

Al' dobro nij?

Anka (sama sebój).

Ti prazne si stvarí se lótil,
Da bi z vinom naju zmótil,
Jaz sem tako zvita, kakor tí!

Marko (sam sebój).

Prázne si stvarí se lótil,
Da bi z vinom tem me zmótil,
Jaz popijem več, še več neg tí!

Blažek (sam seboj).

Krásne sem stvarí se lótil!
Ko ga bodem z vinom zmotil,
Vsaj v miru potlej me pustí!

(Marku.)

Dájte rokó!

Marko.

Od srca rad!

Anka.

Pridi vžé, kar koli hče!
Ta dan naš bode še.

Blažek.

Skrbém slovó!

Marko.

Na stran skrbí!

Blažek (Anki).

Še pomni duša mi veséla,
Kakó si, Anka, sládko pela
Nekdàj prelép hrvatski spev.

Anka (sama seboj).

Čakaj, stari ptiček, zvit si ves,
Vendar ne opraviš nič denès!
Nas opiti hočeš tí?

Nikdar to se ne zgodí!
 Ti lisjak, nocój se vjameš sam,
 Vjétega te jaz užé imám!

Blažek i Marko.

Trčimo i pijmo zdaj,
 Rádost vse ogreva naj!

Blažek.

Veselje, Anka! ti pomnóži,
 Petje k pitju nam prilóži,
 Pesen narodno zapój!

Anka.

Takój!

(Nevéstna pesen.)

Ptiček z bezga ščebetál,

Cví, cví,

V zorni mrák;

Sèn nevesti je odgnál,

Cví, cví,

Sen sladák:

„Ko poročni dan zbeží,

Švôbode i venca nij,

Cví, cví, cví, cví, cví,

Zdaj svobôdna si kot jaz.“

* * *

Ona vleče na uhó,

Cví, cví,

Gláse té;

Ptiček poje prelepó,

Cví, cví,

V žalost nje:

„Ptičar mrežo je razpél,
 Jutri bode mene vjél,
 Cví, cví, cví, cví, cví, cví,
 I jaz bodem, kakor tí!“

Blažek (Marku).

Kakó? Nej prazna stekleníca še?

Marko.

Kaj jaz? Pa jaz? Da ene sáme bal bi se?

Blažek (sam sebój).

Saj bolje res ga on suší,
 Z menój vže vse okrog letí!

(Opotéka se.)

Anka.

Vam dobro nij?
 Sedíte sem!

Blažek.

Raznét, kot peč,
 Grôzno ves gorím.

Anka.

To dela krí,
 Verújte mi, res je to, gospód

Marko.

Res je to, gospod, pošteno res!

Blažek.

E kaj! Kakó sem vroč!
Strašno se potím
Zaspán.

Anka (Blažku ponuja kozarec).

Izpijte to!

Marko.

Srebáli ste

Anka (zasmehljivo).

Poprój samó!

Blažek (malo pije).

Dovòlj! Slábo mi je! Oh, jaz sem bolán!

Anka i Marko (smejé se).

Ha ha ha! ha ha ha!
Srebáli ste
Poprój samó!

Blažek.

Kot mérník je glavà težkà,
Poprój vsa prazna i lehkà.

Marko (sam seboj).

Ubožec, kako si šibák!
Kozarček te obrne vznak!

(Blažku.)

Saj mine vas, veselja ne motíte!
To rano sèn ponočni ozdraví;
Zapojem vam i spet se razvedrite,
Na vašo čast naj pesen zadoní!

(Zdravíjca.)

Marko.

Čvrst junák je vsak Hrvát!

Anka i Blažek.

Vsak Hrvát.

Marko.

Daj v blazínah mu postlát',

Anka i Blažek.

Mu postlát'.

Marko.

Ali v slami, spava rad!

Anka i Blažek.

Spava rad!

Marko.

Ko dvigne rátni se vihár,
 Ostavi ženo graničár,
 Pak od otrók se posloví,
 Ka bili so mu predragí;
 On svojej koči je udán,
 Vendár za dom še bolj užgán!
 Zastavlja v boji svoj živót,
 Borí se, kakor mož povsod;
 Kdor more pet jih v beg pognát',
 Rekó: gotovo je Hrvát!

Anka i Blažek.

Zastavlja v boji svoj živót,
 Borí se, kakor mož povsod;
 Kdor more pět jih v beg pognát',
 Rekó: gotovo je Hrvát!

Marko.

Kot bili dedje so nekdaj,
 Takó smo tudi mi še zdaj;
 Kdor nej junaški piti znal,
 Pri njih za móža nej veljal.
 Ta náuk naj vse nas modrí,
 Spoštujmo vince, kot oni!
 Pogúm i moč iz vina gré,
 Ogreva žile i srcé;
 Kdor more pet jih v pitji vgnát',
 Rekó: gotovo je Hrvát!

Anka i Blažek.

Pogúm i moč iz vina gré,
 Ogreva žile i srcé;

Kdor more pet jih v pitji vgnàt',
 Rekó: gotovo je Hrvat!

(Po pesni Anka i Marko z Blažkom hitro plešeta „Kólo“, dokler
 Blažek obnemore, na stol pade ter zaspi.)

Marko (mej glasbo). Pogledi, Anka! vrlo sem ga
 opíl.

Anka. Slava bogu! Tako sem se bala, da sem
 bila malo ne vsa omamljena. A kar je bilo
 tebi odmenjeno, dragi Marko, to se zdaj zgódi
 opravníku. (Marku vzame samokres izza pasa ter
 ustrelí za oder. Glasba tukaj molčí.)

Marko. Čemú to?

Anka. Ne izprašuj! Hitro daj sem plašč i kapo,
 vse drugo hočeš naglo sam videti. (Blažka ogrne
 v plašč, i kapo mu globoko na oči pomakne.)

ŠTIRINAJSTI PRIZOR.

Prejšnja. Dva pandurja.

Prvi pandur. Evo naju!

Anka. Evo človeka, ktereга spravita preko meje.
 Ali je vse gotovo?

Drugi pandur. Mato uže čaka s čolnom.

Anka. Torej primita i nesita ga v čoln. (Pandurja
 Blažka, še vedno spéčega, neseta v čoln i veslata ž
 njim preko Une).

Marko. O, zdaj uméjem!

Anka. Vendar? Slava bogu! A zdaj, Marko, hajdi v sélo, da vse seljane povabiva na ženitovanje, i godci nama bodo godli, da se bode vse treslo, kajti skrivnost, katero si mi povedal o grofu Stankoviči, utrdi tudi nama srečno bodočnost. (Oba odideta na levo.)

PETNAJSTI PRIZOR.

Demeter i Klementina (prideta od desne strani).

Klementina. Kako čudno govorite! Poprej ste mi gojili up, kakor bi moj dragi Demeter še živel, a zdaj pobijate sam svoje besede.

Demeter. Vselej je treba gotoviti se najhujšej nezgôdi. Če je res vaš zaročnik mrtev, ne pláčite po njem, da vam očí izkápajo, nego izberite si družega.

Klementina. Družega?

Demeter. Dovolj je v tej deželi še lepih mož, i če tudi nejsjo plemenitaši, nič za to, — prava ljubezen gleda samo v srce, a ne v blagorodno ime.

Klementina. Mólčite! Vaša tolažba se me ne prime.

Demeter. Verujem, ker sem starína šestdesetih

lét, a da sem dvajseti lét mlajši, jaz bi vam nagódil sam, da zaročnika naglo pozabite.

Štev. 6. Arija i recitativ.

Demeter (poje, premenjen v starca).

Zdaj, ko star sem vžé,
 Zmišlja mi srcé,
 Káko lepa je mladóst!
 Slab i sivolàs
 V davni gledam čas,
 Oh, v minólih lét sladkóst!
 I spomín mi vodi pred očí
 Podobe dráge prejšnjih dníj.
 Zdaj, ko star sem vžé,
 Zmišlja mi srcé,
 Káko lepa je mladóst!

(Poje, kakor bi se hotel premladiti v moža štiridesetih lét.)

Ko meni lét je bilo štirdeséti,
 Od nog sem bil do gláve sam voják,
 Težave nejssem bal ni boja se na svéti,
 Imèl vso moč pogumen korenják!
 Ohôlo sem glavó
 Nosil krepek mož,
 Sladka šála,
 Smeh vesel
 Odpirála
 Svét mi cél;
 Bil sem vedno veselják,
 Vendar tudi mož.

Klementina (se čudi, ko to vidi i sliši).

Demeter (poje, kakor da je mladenič dvajsetih lét).

I ko sem mladénič bil dvajsetih lét,
Prekrasen i kodrast i bráde mehké,
Vtripálo živó mi je v prsih srcé,
Odprt bil veseljni mi svét!

(Odvrze brado, lase i zavezo od očesa ter grof Stankovič stoji pred Klementino, ka se od veselja trese, ko ga gleda.)

Oh, Klementina!
Sem ti iz spomina?
V mene se ozri!
Kaj ne zdí se ti,
Ka sem blízu tebe jaz?
Objet' se mi daj,
Vživaj z mano raj,
Naj se vrne prejšnji čas!

(Objameta se.)

Klementina (počíváje). Kaj vidim? — Demeter!

Še si živ! O bog! (Zopet se mu na prsi nasloní.)

Demeter. Še sem živ, i prišel sem, da se zgodí,
kar sem obétal. Podajam ti roko v poročno
zvezo.

(Blažka je čuti, ko vpije od leve strani.)

Blažek (za odrom). Kde je Marko — ta izdajálec?

Oba. Opravník je.

ŠESTNAJSTI PRIZOR.

Prejšnja. Blažek (pride od levestraní) (Za njím)
Pandurja.

Blažek (pandurjema). Naglo hodíta za menoj! Primita dečáka i njegovo déčlo; zadene ja zaradi te hudobnosti strašna ka — (V tem hipu je prišel pred Demetra, kateri prédenj stopi, a on plašno gleda, omahuje ter slaboglasno reče:) Bog nam bodi na pomoč! — Rájnik vlastelín —

Demeter (ozbiljno). Zopet žíve i prišel je nezvestih služabnikov kaznovat. Primita i vedíta ga v zápor.

(Pandurja zgrabita i odvédeta Blažka vsega uničenega. — Za odrom se čuje klicati: „živio“, i prizor se z mešičkom veselo prične.)

Klementina. Kaj je to?

Demeter. Utegne biti Marko i Anka; podoba je, da me s seljani gresta pozdravljat.

SEDMNAJSTI PRIZOR.

Prejšnja. Anka. Marko. Kmetje. Kmetice. Mladeniči i deklice (vsi prážnje oblečeni).

Štev. 7. Finale.

Zbor.

Ženítev se náj
Ob hitrem skončá,

I vina sem zdaj
 V kozarce nam dá!
 Vama srečo
 Bog narvéčo
 Vedno naj ohrani,
 On v dobroti
 Vaju poti
 Naj vse tuge brani!
 Ženitev se naj
 Ob hitrem skonča,
 I vina sem zdaj
 V kozarce nam dá!
 Vina sem zdaj!

Demeter.

Pozdravljam od srcá
 Prijatelje vas vse!
 Povrnol spet sem v grad
 Iz vòjne, bojev se;
 Ostanem zdaj pri vas.

(Pokaže Klementino.)

Nevesto tu imám;

(Pokaže Anko i Marka.)

Vse štiri jutri nas
 Zveže zakon sam.

Anka (prinese velik vrč i kozarce). *Marko* (si vtoči ter vsi za njim).

Marko (dvigne kozarec).

Hrvát, kar božji svét stojí,
 Navade lépe se drží,

Da prvo čašo naližè
I domovini izpijè.
Veseli vsi bodimo zdaj,
I vsak zapoje krepko naj:
Kot zloga tu objema nas,
Živimo zložni večni čas,
Potèm ne zmore nas vihár,
Krepóst je trdne zloge dar!

Vsi.

Kot zloga tu objema nas,
Živimo zložni večni čas,
Potèm ne zmore nas vihár,
Krepóst je trdne zloge dar!

(Zagrinjalo pade.)
